

Patrick Findeis

Není země krásnější

Kein schöner Land

(výňatek z rukopisu románu)

Už zdálky uslyšel Späht sirénu a otevřeným oknem vrat od kůlny uviděl projíždějící sanitku. Vyběhl na dvůr. Za holými stromy na rohu vedlejší ulice se chvěla modrá světla. Že stojí zrovna před Gambrinusem? pomyslel si: koho to vzalo tentokrát? říkal si. Selka otevřela okno ze světnice a volala: Co se děje?

Zavři, nebo ti zevnitř uteče teplo, řekl Späht a dál se díval směrem k hospodě. Z domu viděl jen její podélnou stranu s olovnatými okny do nálevny v přízemí a první patro s omítkou nahrubo a bez nátěru, jediné okno neosvětlené. Aspoň Uwemu dopřáli pokoj s výhledem, pomyslel si, oklepal si piliny ze stehen a vytřepal nohavice, zdvihl čapku a rukou si prohrábl vlasy. Jestli někdo umřel, pomyslel si, tak to světlo na zpáteční cestě vypnou. Čekal. Ten rok začala zima dřív, po indiánském létě nebylo stopy. A zimu Späht cítil přicházet už celý týden pokaždé ráno v levém lokti, jen co se v půl páté probudil. Když se vysoukal z postele a stál v temném pokoji, držel si kloub druhou rukou a několikrát s ním zahýbal. Späht se poškrábal na nose a sanitka vyjela zpoza rohu. Modré světlo zašlehlo, ale siréna zůstala němá. Co to má znamenat? pomyslel si: nebude to asi tak zlé: nebo to ani nestojí za to. Vůz projel kolem, zrychlil a než na křižovatce odbočil, krátce zasvítla brzdová světla. Späht ještě chvíli pozoroval silnici stoupající do vrchu. Nízké domky, ulice i chodník byly čisté. Od té doby, co nechal odvést dobytek k řezníkovi, se ze dvora už netáhla šňůra močůvky až na vozovku. A co prodal pole, čas se natahoval a nebylo už ho možné zadržet. Jednu si tak zapálit, pomyslel si, ale s tím už přestal před lety. Jen tak zničehonic, jak se říká, zauvažoval, utřel si hřbetem ruky pusku a vrátil se dovnitř.

Hoblíce stála uprostřed kůlny. Přestože ji většinou musel obcházet, aby si

přinesl nástroje ze zdi vedle vrat; ale chtěl to tak. Žena potřásla hlavou a: co to tu provádíš? řekla, když vlácel pracovní stůl z rohu doprostřed prázdné kůlny. Podíval se na ni a ona ještě jednou: No tedy! a on na to: Já ti taky neříkám, co máš dělat.

Ten den a ani v noci na něj nepromluvila.

Späht přešel palcem přes ozdobné lišty, které dopoledne přiklížil, a sáhl po brusném papíru, aby srovnal hrany. V ústech cítil tymián a česnek z polední polévky, jako by umělá hmota jeho zubní protézy do sebe nasála jejich chuť. Jazykem se snažil něco vydolbnout zpoza zubů. Pak si otřel prst o kalhoty a protézu vyndal. Z mezery mezi řezáky něco vycucnul. Chuť už to nemělo žádnou. Vsunul protézu zpátky do úst a přitlačil ji k jazyku, aby se přisála k patru. Vzal z hoblice hranovou frézu a strčil kabel do zásuvky, pak ji zase odložil a vyhlédl ze dveří. Od té doby, co přestal pít, v Gambrianu nebyl. Pokušení by bylo moc velké, namlouval si a dobře věděl, že Alfons nikdy nezapomněl, jak Spähtův otec zacházel s dětmi uprchlíků: kvůli vám jsme museli do války: abychom vás přivedli zpátky do Říše! říkal a každý večer je sprchoval na dvoře hadicí: protože jsou zaprasení až hrůza! A ještě je musel vydrbat lněným pytle: ta čuňata se jinak sama pořádně nevytřou.

Späht obrátil škatuli na cigarety, zapnul frézu, nasadil ji a vzpomněl si, že na zadní straně nechtěl mít žádnou odsazenou lištu. Proč jsem pořád běhal do kostela, pomyslel si, jako si myslel každý den: a házel jim peníze do chřtánu: těm teplým bratřím: a nechal si vykládat, že jsem své dítě nevychoval v Boží blízkosti. Zaslechl venku kroky, zdvihl hlavu a uviděl selku, jak jde přes dvůr s nákupní sítkou v ruce. Než zašla za roh, sledoval ji pohledem, pak už byl zase vidět jen výřez ulice s jedním a půl domem naproti, zarámovaný vlevo a vpravo do vrat do kůlny. A zase ve všem trčelo to strašné ticho, jako by z něj už dávno život vyprchal, jako by už před ničím, ani před ním, nic nebylo. Zase frézu postavil a sledoval, jak se čepel otáčí. Koně se dřív kastrovali dvěma pálenými cihlami, pomyslel si: a možná to měla matka stejně provést s otcem: tak by se to dál nepřeneslo: to není dobou, pomyslel si. A aby dělal něco hlučného, vyfrézoval ještě kolem hrany dna žlábek. Motor frézy pomalu dobíhal a on ji odložil. Ty čepele se už zase ztupily, hrana byla nečistá a strhaná. Kdybych ji tak mohl dát do obchodu Alexandrovi, pomyslel si:

nemusel bych hned kupovat novou. Dřív měl syna a byl hrdý už jen na to, jak to znělo. Cítil se jako muž. Sedlák Späht a jeho syn, říkal si při křtu a nemohl se dočkat, až se z děcka vyklube chlapec, kterým musel být. Ale mladý Späht nemohl. Jak mu tehdy žena praštila sešity o stůl, když přišel domu k obědu. Prohlédl si ty otrhané časopisy, dotýkal se špičkami prstů okrajů stránek a reflexivně si je navlhčoval, aby je mohl obracet: hned mu to zvedlo žluč a v ústech cítil pachů železa.

Späht nemohl. Začal odměřovat lišty a zadržel přitom dech. Pilou na pokos je začal ořezávat. Dřevo se netřepilo. Krátkými tahy projížděl listem pily mahagonem a sfoukával piliny. Práce ho neuklidňovala. Vzpřímené držení Alexandrovo, jak seděl na svém místě u stolu ten večer, a selka, která stála vedle s rukama opřenýma o stůl, prsty proti sobě: přísahěj, křičela: že nejsi takový! přísahěj! A syn neudělal nic, jen se mu prudce zdvíhal a klesal ohryzek. Přísahěj! soptila žena a pohlédla na Spähta. Ten se díval na synovy ruce a na jeho ústa a na dlouhý štíhlý krk a jak mu cukal ohryzek, když žena vyštěkla: Styď se, styď se! Syn otočil hlavu a podíval se zezdola na něho. Co se na mě tak dívá, říkal si Späht a vyndal ruce z kapes. A byl najednou hrozně unavený a neměl sílu. Pravděpodobně věděl, že na výprask už je pozdě, a dotýkat se Alexandra stejně nechtěl. Ten vstal, odešel nahoru a odsunutou židli nechal stát v místnosti. Styď se, řekla žena ještě tiše, když hoch po několika minutách scházel po schodech dolů a s taškou v ruce vyšel po vyšlapané podlaze chodbou ven k autu. V noci Späht také viděl oknem z pokoje Uweho, jak jde ve svých vysokých botách a v kabátě. Je to kus pořádného kluka, i přes ten svůj zjev, pomyslel si tehdy a podíval se na hodinky.

Teď vyndal z kľihu špachtli a vymazal žlábek. Přiložil lišty a utáhl svěrák. Očistil si prsty. Přes dvůr sem mířila žena. Zastavila se před ním a pohlédla na něho, v ruce klátící se prázdnou nákupní tašku.

Tak to byl Alfons, řekla, jako by mu chtěla oznámit, že za chvíli bude svačina: trefilo ho to do hlavy: šlak nebo tak něco.

Tak Alfons, řekl.

Však on to přežije, řekla: ten hned tak neumře.

Späht pokrčil rameny.

Možná by teď měli zajet do Gefrießu, do nemocnice, řekla.

Proč? ptal se Späht a dělal, jako by měl něco na práci. Vždyť jsou přece už tak dlouho sousedi a Alfonse zná od dětství, řekla: patřilo by se to!

A naše děti spolu chodily do školy, řekl Späht: to nás taky spojuje, a že ten jejich zašel na drogy a ten náš je perverzní pacholek; a pohlédl na ženu; ta zdvihla ruku se sítkou k hrdlu a podívala se na zem. Když Späht frézu zase nasadil, vyšla z kůlny a zmizela v domě. Opět ji odložil a opřel se rukama o stůl. Že mu nikdy docela neodpustil, to je přece jeho problém, pomyslel si: copak jsem za to mohl? Že Späht byl synem ze statku a Alfons jen dítě utečenců, které vypomáhalo na poli, a rodina že večer sedávala ve světnici u husté polévky s masem a utečenci dostali na dvoře jen chleba s marmeládou. A později, když se Alfons a Angelika vzali, že měl naproti v Gambrinusu vždycky pocit, že Alfons si dává velký pozor na jeho spropitné: když to bylo málo, nebylo mu to recht, když hodně, nebylo mu to taky recht: protože Alfons o almužny nestál. A že bylo pro Alfonse velkým zadostiučiněním, když Späht prodal dobytek i půdu. A Alfons byl první, kdo mu vyčetl, že teď přijdou do vsi Poláci, a to kvůli novému sídlišti, které se staví na jeho dřívějším pozemku.

Späht pozoroval cigaretovou škatuli. Stál v prázdné kůlně a zaklonil hlavu. Můj syn alespoň žije, pomyslel si: a jestli teď půjde Alfons za synem, taky dobře. Jak to říkala Spähtova stará matka: nejhorší je, když někomu umře dítě. U Alfonsa si určitě nevšiml, že by nějak truchlil, když k němu zašel po Uweho smrti, aby mu vyjádřil soustrast. Alfons koukal k zemi, a Späht pozoroval jeho holou lebku pod řídnoucími vlasy. A v Gefrießském deníku ani v Goldshoferských novinách nebylo jediné smuteční oznámení. Tak když teď půjde za ním, bude to jediné dobře, pomyslel si. Že na týden nezavřeli lokál ze smutku, ale z hanby, si dokázal domyslet, když viděl, jak se Angelika plouží přes vesnici nebo jede celá skrčená za volantem, bez pozdravu a jediného pohledu.

Späht zase zdvihl hlavu a pohlédl ven. Už bylo skoro tma. Nad ním visela ze středního trámu vysokého stropu lampa. Kabel se táhl napříč přes kůlnu až ke stěně. Lampa vrhala úzký kotouč světla kolem pracovního stolu a jeden širší, ne tak výrazný. Za ním, kde stál traktor a pluh, bylo všechno ponořeno do

tmy. Tam se jako dítě schovával, když přišel na statek řezník, protože otec mu hrozil: ten tě vezme s sebou, když nebudeš sekát dobrotu! A teď všechno zemře. A kdyby nebyl tak mladý, položil by se taky na záda a už by nevstal.

Uvolnil čelisti z dřevěné šachtle a prohlížel si ji. Lišty na dolní hraně se mu moc nelíbily. Pokrčil rameny. Pak ji položil na stůl a zavřel oči. Kdybych jen tak mohl dát tu frézu Alexandrovi, pomyslel si. Ale jak to řekla žena: mrtvý syn by snad byl lepší než teplouš: protože mrtvé musíme ctít. A Späht přikývl, když Alexander stál dole na vyšlapané podlaze chodby se svazkem klíčů v ruce. A synovy oči běžaly sem a tam, jako by hledaly v chodbě nebo na schodech do patra život, který by tam mohl žít. A jeho ohryzek pod kůží běhal nahoru dolů. Nakonec už nic neřekl, otevřel dlaň a nechal klíče spadnout na podlahu.

Späht utáhl míru na kotoučové pile pro vodící lištu. Zkontroloval kotouč, zda je čistý a běží dobře, pak zapnul pilu a její skřípot byl jako ozvěna uplynulých dní, kdy se kolem něho stále ozývaly nějaké zvuky a všechno bylo v pohybu. Odřízl kryt a položil díly na stůl. Než vytáhl ze zásuvky šňůru od lampy, ještě se v dílně porozhlédl. Obě stáje vzadu dal strhnout už před rokem. Obnažené plochy se hnědě odrážely od okolí a když bylo vedro, pořád to tu bylo cítit po zvířatech, které už od věčnosti dávaly mléko nebo tloustly. Späht zkoušel umělý chrup a ucítil tlak v čelistech. Vytáhl zástrčku a v kůlně se udělala tma, až bylo najednou slyšet vzdálené zvuky od zemské silnice. Zatáhl vrata kůlny a zavěsil zámek.

Ve světnici bylo teplo a selka stála v kuchyni. Späht se posadil ke stolu a začal ještě jednou pročítat Gefrießský deník. Od rána už zapomněl, co se ve světě děje. Potichu si četl jména ve smutečních oznámeních a u ženských také rodná jména. Nikoho z těch, co znal, tam nenašel. Ale možná už brzy, pomyslel si, odložil noviny a zauvažoval, nemá-li zase zajít do Gambrinusu, když už tam Alfons není. Zamnul si ruce a ozvaly se zvuky, jako by přejížděl šmirglem proti dřevu. To mu zůstalo po letech práce.

Jestli mu zaneše ten dobrý oblek do čistírny, zavolal na ženu. Objevila se v rámu dveří a podívala se na něho: To se podívejme! řekla.

Cítím to v kostech, řekl Späht: ten Uwemu tolik místa v hrobě nedopřeje.

Selka zavrtěla hlavou: to by bylo zlé pro Angeliku, řekla.

Späht přikývl: Pro něj už bohužel ne.

Žena zmizela v kuchyni a Späht slyšel, jak tam něčím šramotí. Na Uweho pohřeb přišel tehdy Alexander s kamarády ze školy. Viděli svého syna poprvé po mnoha měsících. A on by dal tehdy neví co za to, aby mu mohl říct, že by to takhle nemělo být. Ale zůstal stát se sklopenou hlavou a na Uweho a obřad už nemohl ani pomyslet.

Vzhlédl k oknu a ve skle uviděl jen osvětlenou místnost a svůj odraz. Chtěl vstát, ale nehnul se, položil ruce až po předloktí na stůl a čekal. Konečně zazvonil telefon.

Omyl! zvolal směrem k aparátu.

To volá Rößner kvůli kapli, ozvala se žena z kuchyně.

Věděl, že to může být jen Rößner kvůli kapli. Dál pozoroval telefon, jako by tak mohl poznat, kdo volá. Jako by mi to tam nahoře patřilo, pomyslel si, stejně jako si to myslel při každém zazvonění, zavolají pokaždé, když skončí v kapli s opravami. A dokázal si představit Rößnera, jak stojí s mobilem u ucha – zatímco jeho pomocník balí nářadí – a čeká, až mu to Späht vezme, přijde a zamkne vchod do kaple, jako jej v poledne otevíral.

Omyl! zvolal podruhé; žena vyšla z kuchyně a zvedla sluchátko.

Ano, řekla: vyřídím mu to.

Co je to s tebou? zeptala se.

Späht pokrčil rameny. Skousl své plastické zuby, až mu málem zdřevěněla čelist: Copak mi to tam nahoře patří? řekl.

Vždyť je to pro nás čest, větší, než si zasloužíme, že máš ty jako jediný klíče: Víš, že tvůj otec by za to dal všechno!

Ten se kvůli tomu dvoru ještě teď obrací v hrobě, řekl Späht a selka se otočila: Ty! řekla: Ty!

To ona schovala výstřižek z novin s fotografií, na které Späht předává faráři šek a oba si podávají ruce. Na titulky si už nevzpomíná. Z kuchyně sem doléhal klapot. Že může dělat jakoby nic, pomyslel si Späht, vstal, vzal klíč ze zásuvky v kredenci, prošel kolem šatníku a vyšel ze dveří. Udělal několik kroků a otočil se. Pravděpodobně si ani nevšimla, že odešel. Auto nechal v garáži. Před Gambrinusem zastavil. Okna hospody a bytu v patře byla neosvětlená. Ve světle pouliční lampy se dům tyčil proti černému nebi. Příčně

postavená ustupující stavba s rovnou střechou a dole malým lokálem se skoro ztrácela ve tmě. Späht jim tenkrát ještě pomáhal se stavbou, krátce poté, co se Alfonso s Angelikou vzali. Že si vzala Alfonse jen kvůli jeho mopedu, tím si byl jistý už dávno. Spähtovi začínala být zima, a tak se vydal dál, jen se ještě jednou za domem ohlédl přes rameno. Na konci slepé uličky vkročil na pole. Kráčel mezi brázdami, vlevo se před ním z noci zdvíhalo sídliště jako nějaká kosmická loď. Na každém balkoně satelitní anténa. Vdechoval zem a hnilobný zápach navlhlého sena. Ještě pořád tu znal každý kámen. Jestli teď půjde otec za synem, bude to jen dobře, pomyslel si a na vršku v dálce už rozpoznal kapli, stín odrážející se od tmy. Směřoval k ní po těžké, zkyprené půdě, pod nohama cítil šterkovou cestu a zrychlil. Ve vzduchu bylo ještě cosi měkkého, ale nebude to trvat dlouho a vítr se začne zařezávat do uší. Poslední, co snad ještě opravdu dokázal vnímat, byla roční období: přicházejí a odcházejí, pomyslel si Späht, a vtom už stál před šestibokou kaplí s kupolovitou střechou, jejíž opravu sám zaplatil; a pořád se za jeho zády říkalo: to nestačí za to, kolik peněz od obce dostal. Ale že je kaple od té doby, co do vsi přišli Poláci, pořád plná, to už nikdo vidět nechtěl. Späht stiskl kliku a zatáhl za dveře. Rozpoznal přízračné obrysy Panenky Marie a svatého Josefa po levici a svatého Antonína z Padovy po pravici. Jezulátko v náručí té dobré ženy bylo ponořeno do tmy, nepatrně světla ze zamřížovaného okénka nestačilo. Před postavou Matky Boží se zastavil. Ucítil vůni starého dřeva, rozpouštědel a vlhké malty. Sevřel ruce do pěstí, napjal tělo a sklonil hlavu: to už to nestačilo? řekl a sám nevěděl, co tím myslí: nestačilo? opakoval a zdvihl pohled, a zatímco se díval do záhadné tváře Panenky Marie, která tu stála v polotmě: kousek po kousku odcházíme, řekl, kousek po kousku.

Späht zdvihl pěsti před obličej a zvolna vydechl. A v tom dlouhém okamžiku uslyšel zdáli řev dobytka, ucítil hlubokou vlhkou půdu čerstvě vyoraných brázd, a stále hlasitější, bezduchý řev zvířat. To není dobou, pomyslel si: to všechno bylo a bude, pořád je to stejné, pomyslel si: a já nevím jak dál; a snad opravdu cítil nekonečnost za zemí, kterou nikdy neopustil a které dal dosud všechno: a všichni, co byli přede mnou a dovedli mě až sem na tohle místo v tenhle čas, pomyslel si a věděl, že už nic nedokáže změnit.

Vyšel pozpátku z kaple. Ze svatých se zase staly přízraky na pozadí širší stěny

šestiboké kaple. Opět se ocitl venku, zavřel dveře a zamkl. Zvrátil hlavu a pohlédl na hvězdy. Půlměsíc zmizel za mrakem. Zdvihl pěst a zatřásl jí: no a, řekl: lepší než se podělat do kalhot! Zasmál se a šel. V dálce bylo vidět reflektory ujíždějících aut. Bude-li pořád v pohybu, nic už se nestane.